

ХОТИН

*Ой Хотине, граде давній,
На всю землю вельми славний
Скажи мені, давній граде,
Яка тобі доля гряде*
(М. Ломоносов,
«Ода на взяття Хотина»)

Тихе містечко над Дністром, овіяне славою перемог, таємницями легенд та загадок. Тут кожен камінь, будівля, вулиця оповита часом історії. Якби каміння вміло говорити, скільки цікавих бувальщин почули б люди. Майже всі широкі й вузькі вулички, ведуть до серця історії на Дністрі – славнозвісної Хотинської фортеці, яка як німий свідок, стоїть тут на сторожі миру і спокою, затишшя і благодаті. Тихі води Дністра плинуть і плинуть, забираючи з собою подробиці тих далеких часів.

Хотин – невеличке містечко, розташоване за 66 км від Чернівців з населенням 15 тис. осіб. Це згусток столітньої історії, яка мов мережкою стелиться довкола нього. Багато побачив і пережив Хотин. Мабуть, це закладено у його назві, що старослов'янською мовою означає «бажаний», навіть любий. Так, для багатьох це містечко було бажаним. Особливо зважаючи на його розташування на перетині шляхів і переправи через Дністер. Упродовж багатьох років точилася запекла, кривава боротьба за оволодіння фортецею і містом. Всі тут побували: і турки, й поляки, росіяни. У кожного були свої плани і мрії. Тому постала у цій місцині в усій своїй славі й величі, овіяна героїкою перемог, гіркотою втраг, архітектурною фортечною довершеністю, німий свідок історії – славнозвісна Хотинська фортеця.

Залишки матеріальної культури віднайдені тут археологами датуються VI–VIII–X ст. Саме на місці стародавньої дерев'яної фортеці, збудованої на рубежі X–XI ст., що й до нині знаходяться на глибині 10 метрів, в XIII ст. споруджено кам'яну фортецю, яка з багатьма реконструкціями та змінами збереглася й до наших днів.

Тут тиша і спокій. Почуття величі й захищеності. І будь-якої пори – казка. Цікава казка про рицарські бої, турецькі навали, мужніх захисників, відважних героїв. Всього побачили ці мури. Пам'ятають часи, коли укріплення були дерев'яними, як неодноразово розширювалася територія, перемуровувалися стіни, як знайшла тут, у стіні, свій вічний спочинок відважна дівчина-красуня, котра під час турецької обло-

ги, для того, щоб урятувати захисників фортеці від спраги (колодязя на території фортеці ще не було), зробивши з рушників канат, щоночі спускалася по ньому до джерела, наповнювала глечик цілющою водою, прив'язувала його до канату і доставляла до фортеці. По кілька разів за ніч опускалася до джерела й піднімалася з водою безстрашна красуня.

Та одного разу бусурмани підстергли юну рятувальницю. Обрубали канат, розбили глечик з водою, а дівчину взяли в полон і стратили. З того часу на стіні чітко видно мокру пляму у формі глечика, яка, незважаючи на численні реконструкційні роботи, ні за яких умов, не висихає. Люди кажуть, що то юна полонянка, замурована у фортечній стіні проливає свої сльози.

Добре пам'ятає стара фортеця й відважних козаків та їхнього гетьмана Петра Сагайдачного, котрі завдали непоправного удару військам Османа II, розбивши вщент 250-тисячне бусурманське військо. Як співається у народній пісні: «Не всіх (турків) земля здержала, многих в собі поховала». Королівський комісар при польському війську Якуб Собеський у донесенні королю назвав козаків «справжніми переможцями під Хотином і рятівниками Польщі». Як вважають історики, Хотинська битва 1621 року врятувала народи Західної Європи від турецько-татарської агресії і вселила віру всім пригнобленим народам у звільнення від турецької неволі. Дорогою ціною заплатив П. Сагайдачний за цю перемогу. Це була остання його битва. Важко поранений він невдовзі відійшов на вічний спочинок. Але пам'ять про нього бережуть хотинчани. Він увічнений у бронзі, стоїть на березі Дністра. А народ прославив звияжних козаків і Хотинську фортецю у піснях, як, наприклад, «Ой на горі да женці жнуть», де згадано і відважного П. Сагайдачного, і майбутнього гетьмана М. Дорошенка.

Ще одна цікава історія, пов'язана з Хотинською фортецею, сталася 1825 року. За деякими відомостями, саме сюди на возах (під пильною охороною) було доставлено бібліотеку страчених декабристів: можливо вона й нині в малодосліджених підземеллях фортеці чекає свого відкривача.

Привертає до себе увагу ще одна пам'ятка архітектури XIX ст. – фортечна церква О. Невського, освячена 1835 року, яка має теж надзвичайно цікаву історію.

Щоб відчути красу й велич замку, треба обійти його навкруги, доторкнутись до фортечних мурів, прикрашених геометричними орнаментами з червоної цегли, що ніби виткані

мережками, побувати всередині, помилуватися витонченою білокам'яною різьбою порталу, каплиці та церкви, роздивитись барвисті орнаменти й фрагменти фресок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Буковина. По неповторних місцях. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – 200 с.
2. Добржанський О. Хотинщина. Історичний нарис / О. Добржанський, Ю. Макар, О. Масан. – Чернівці: Молодий буковинець, 2002. – 464 с.
3. Комарницький С. Хотинська епопея (з історії Хотинської війни 1621 року) / С. Комарницький. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 208 с.
4. Комарницький С.І. Поклик землі рідної! (ДО 1000-річчя міста Хотина) / С.І. Комарницький. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – 114 с.
5. Комарницький С.І. Цитадель на Дністрі (З історії Хотина та Хотинської фортеці) / С.І. Комарницький. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 88 с.
6. Хотинська звияга. Тисячолітнє місто в народній творчості, художній літературі та мистецтві. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – 172 с.